

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: Розглядається роль інтелектуального капіталу як стратегічного ресурсу в цифровій економіці. Проаналізовано вплив його компонентів – людського, структурного та клієнтського капіталу – на розробку цифрових стратегій підприємств. Запропоновано підходи до ефективного управління для забезпечення інноваційного розвитку бізнесу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, цифрові стратегії, людський капітал, інновації, цифрова економіка, конкурентні переваги, трансформація.

INTELLECTUAL CAPITAL IN THE DIGITAL ECONOMY: A STRATEGIC RESOURCE FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT

Abstract: The role of intellectual capital as a strategic resource in the digital economy is examined. The impact of its components—human, structural, and customer capital—on the development of digital strategies for enterprises is analyzed. Approaches to effective management are proposed to ensure the innovative development of businesses.

Keywords: intellectual capital, digital strategies, human capital, innovation, digital economy, competitive advantages, transformation.

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки інтелектуальний капітал стає ключовим ресурсом, що забезпечує конкурентоспроможність та стійкість підприємств. Розвиток цифрових технологій та їхнє проникнення у всі сфери бізнесу вимагають нового підходу до управління нематеріальними активами, серед яких особливе місце займає інтелектуальний капітал. Інтелектуальний капітал включає в себе знання, досвід, інноваційний потенціал, корпоративну культуру та взаємини з клієнтами, які є основою для створення додаткової вартості та впровадження цифрових стратегій. В умовах зростаючої конкуренції на глобальному ринку підприємства, які здатні ефективно використовувати свої нематеріальні активи, отримують значну перевагу. Актуальність дослідження визначається потребою вивчення механізмів взаємодії між компонентами інтелектуального капіталу та цифровими технологіями для формування стійких бізнес-моделей. Аналіз цієї взаємодії дозволяє не лише підвищити ефективність управління підприємством, але й сприяти його адаптації до змін у цифровій економіці.

Згідно з дослідженням В. В. Джеджули та І. Ю. Єпіфанової, інтелектуальний капітал визначається як інтелектуальним капіталом є сукупність знань, умінь, ідей працівників, які можуть принести певні економічні вигоди та/ або підвищити імідж підприємства. Його структура включає три основні компоненти: людський капітал, що охоплює знання, кваліфікацію та досвід працівників; структурний капітал, який складається з організаційних процесів, технологій, баз даних і корпоративної культури; та клієнтський капітал, що характеризується взаємозв'язками підприємства з клієнтами, партнерами та

іншими зовнішніми стейкхолдерами. Ці компоненти інтегруються у процесах управління та сприяють посиленню конкурентних переваг підприємства в умовах цифрової економіки [1].

Цифрова економіка створює унікальні умови для розвитку інтелектуального капіталу, який стає ключовим фактором успішності підприємств. Автори Деева Н.Е., Делейчук В.В трактують поняття цифрової економіки, як – економічна діяльність, яка виникає через мільярди повсякденних онлайн зв'язків між людьми, підприємствами, пристроями, даними та процесами [2]. Карчева Г.М. вважає, що це інноваційна динамічна економіка, що базується на активному впровадженні інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій в усі види економічної діяльності та сфери життєдіяльності суспільства, що дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих компаній, економіки та рівень життя населення [3]. Серед її основних характеристик – використання цифрових технологій для автоматизації процесів, створення цифрових платформ, обміну даними в реальному часі та впровадження інноваційних бізнес-моделей. У цих умовах підприємства отримують нові можливості для підвищення продуктивності, розширення ринків і залучення клієнтів через цифрові інструменти. Водночас цифрова економіка ставить перед бізнесом виклики, такі як необхідність адаптації до швидкоплинних технологічних змін, забезпечення кібербезпеки та підвищення цифрових компетенцій працівників. Інтелектуальний капітал, зокрема його людський і структурний компоненти, стає ключовим ресурсом для подолання цих викликів і використання потенціалу цифрової економіки.

Інтелектуальний капітал забезпечує підприємства знаннями, інноваціями та управлінськими рішеннями, необхідними для цифрової трансформації. Людський капітал сприяє адаптації до технологій, генерує ідеї та створює нові бізнес-моделі. Структурний капітал автоматизує процеси та інтегрує дані, а клієнтський капітал забезпечує індивідуалізований підхід до клієнтів через аналітику. Ефективне управління цими компонентами є ключовим для створення цифрових стратегій, які забезпечують конкурентоспроможність підприємств у цифровій економіці.

Таблиця 1 - Взаємозв'язок компонентів інтелектуального капіталу та їхній вплив на цифрові стратегії підприємств

Компонент інтелектуального капіталу	Складові	Роль у цифрових стратегіях
Людський капітал	Кваліфікація, знання, досвід, творчі здібності	- Адаптація до нових технологій; - Генерація інновацій; - Прийняття ефективних управлінських рішень.
Структурний капітал	Організаційні процеси, інформаційні системи, бази даних, патенти, корпоративна культура	- Автоматизація бізнес-процесів; - Інтеграція цифрових технологій; - Забезпечення продуктивності.
Клієнтський капітал	Відносини з клієнтами, партнерські мережі, імідж	- Створення клієнтоорієнтованих пропозицій; - Використання аналітики для розуміння потреб клієнтів; - Підвищення лояльності споживачів.

Створено на основі джерел [4,5]

Ефективне управління інтелектуальним капіталом є ключовим для конкурентоспроможності підприємств у цифровій економіці. Для оптимізації людського капіталу важливо впроваджувати програми підвищення кваліфікації, стимулювати інноваційні ідеї та формувати культуру безперервного навчання. Структурний капітал можна посилити через автоматизацію бізнес-процесів, інтеграцію сучасних інформаційних систем і розвиток корпоративної культури. Клієнтський капітал підвищується завдяки використанню цифрових платформ для персоналізації послуг, аналізу великих

даних і впровадженню CRM-систем. Оцінка ефективності управління досягається через використання KPI, регулярний аудит і аналіз даних. Ці заходи дозволяють адаптуватися до викликів цифрової економіки та забезпечують стійкий розвиток підприємств.

Підсумовуючи, ефективне управління інтелектуальним капіталом потребує інтеграції сучасних цифрових технологій, впровадження систем оцінки та моніторингу, а також розвитку культури інновацій. Це дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до викликів цифрової трансформації, посилювати свої позиції на ринку та створювати стійкі бізнес-моделі. Застосування запропонованих рекомендацій щодо оптимізації інтелектуального капіталу сприятиме досягненню стратегічних цілей підприємств, забезпечуючи їхній довгостроковий розвиток і конкурентоспроможність у глобальному цифровому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Джеджула В. В., Спіфанова І. Ю. Інтелектуальний капітал як чинник ефективності інноваційної діяльності. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. Вип. 4. С. 158-161.
2. Добринін А. П., Черних К. Ю., Купріяновський В. П., Купріяновський П. В., Сиягов С. А. Цифрова економіка – різні шляхи до ефективного використання технологій. International Journal of Open Information Technologies. 2016. Вип. 4. С. 4–11.
3. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. №3 (27). 2017. С.13–21.
4. Яворська О. Г. Інтелектуальний капітал в епоху становлення та розвитку цифрової економіки. Серія Економіка. 2020. Вип 1(13). С. 129-134.
5. Касьянова Н.В., Попик Н.В., Скорнякова І.В. Інтелектуальний капітал і цифрова економіка в системі сталого розвитку. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-157-2-22>.

Сметанюк Олена Анатоліївна - доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет; elena_smetaniuk@ukr.net.

Цісар Дмитро Олександрович - аспірант групи 073-23а, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет.

Smetaniuk Olena - Associate Professor, PhD, Associate Professor on Department of Management, Marketing, and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Tsisar Dmytro - PhD student of group 073-23a, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University.